

K. S. V. och de kyrkosångsförbund, som kunna ha god råd? Det vore skada, om detta förnämliga samlingsverk ej uppmärksammades även i vårt land, där de kyrkomusikaliska intressena på senare år så väsentligen stegrats. Vi hänvisa till n:r 1 år 1928 av tidskriften Evangelischer Kirchengesangverein für

Deutschland, där ett utförligt prospect återgives, samt till en anmälan i n:r 2 av samma tidskrift, författad av d:r Friedrich Blume, privatdocent vid Berlins universitet; ovanstående utgör ett sammandrag ur denna anmälan, avsett för våra svenska förhållanden.

F. M. Allard.

Orgelns användning vid gudstjänsten.

Då jag på särskild uppmaning kommer att skriva något om orgelns registrering vid gudstjänsten, vill jag först påpeka, att jag valt ovanstående rubrik, för att modulationerna från ämnet inte skulle bli alltför talrika, samt att uppsatsen närmast avser orglar, innehållande 10 till 20 stämmor. Jag kommer alltså att närmare ingå på orgelns användning vid koralspel, mässmusik samt preludier och interludier vid nattvardsgång.

I. Koralspelet.

Först vill jag nämna några ord om psalmsång utan orgelledsagning. Även för sådan sång borde det finnas utrymme i vår kyrka. Vissa koralers ålderdomliga stämning skulle härigenom mera komma till sin rätt, t. ex. 62 och 424. Dessa kunde då med fördel sjungas något raskare, än då orgel användes. På detta sätt borde Credopsalmen, n:r 17, utföras. Sjung denna utan orgel, i raskt tempo samt låt texten bestämma rytmen, och det skall visa sig, att melodien är både användbar och vacker!

Vid vissa enklare gudstjänster skulle sådan psalmsång skänka en mera innerlig stämning, t. ex. vid skriftermålet. Till detta ringes det

ej med kyrkans alla klockor utan endast med en liten böneklocka, och prästen kläder sig icke i mässhake. I harmoni med denna enkelhet skulle det vara, om sången utfördes utan orgel, i vilket fall kantorn lämpligen toge plats, ej på läktaren långt från den sjungande församlingen utan i dennas närhet. Då högmässa med nattvardsgång sedan följer, finns det ju härunder mer än tillräckligt tillfälle att använda orgeln.

Vid registrering till koralspel har man att taga hänsyn till församlingssångens beskaffenhet, melodiens karaktär, psalmtexten och dagens ställning i kyrkoåret. Man märker snart, att det är svårt att giva kejsaren det kejsaren tillhör, då text och melodi peka åt vart sitt håll och kanske inte alls ha med kyrkoåret att göra. Givetvis måste man ofta kompromissa mellan olika hänsyn.

Församlingens sång kan ofta ge organisten anledning till att lämna alla teorier om koralernas och mässans registrering efter kyrkoår, text och melodi. Till en lovpsalm önskas en mäktig och majestätisk orgelklang, men denna visar sig dränka den svaga sången och får därför övergivas. Motsatsen kan också inträffa. Man vill spela en passions-

psalm med stilla, dämpad klang, men församlingen sjunger med fullt verk, och, för att denna ej skall komma ifrån den rätta tonen, nödgas man öka orgelns styrka mer än som annars vore lämpligt under passionstid.

Så ha vi koralernas karaktär. Vanliga »Hæffnerkoraler» med deras enkla, något tunga Karl-Johansstil böra erhålla en djup och fyllig registrering. Borduna 16' och 8', Principal 8' (vid mensur!), 8' och 4 fots flöjtstämmor samt Oktava 4' (vid mensur, fyllig men ej för stark ton) är idealet. Klangens förstöres icke av att 8-fotsstämmorna Fugara, Salicional och Dolce äro dragna, däremot kan den skadas av moderna, starkt strykande Gambor och Violiner, varför dessa böra sparas. En sådan koralklang blir man lätt så fäst vid, att man ej vill veta av någon omväxling. Vi få emellertid undersöka våra orglars resurser för att med tanke på skiftningar i text och musik kunna få fram även andra klanger. I mindre orglar torde det vara särdeles lämpligt, att alla stämmorna befinna sig i crescendo-kåp. Även bör påpekas fördelen av att två-manualiga orglar ha ett 4-fots-koppel mellan manualerna. Särskilt till koralerna är det av utomordentlig betydelse att vid spelning på 1:a manualen kunna få Salicional och Rörflöjt 8' inkopplade som 4-fotsstämmor samt Flöjt 4' som 2-fots-flöjt o. s. v. På så sätt kan man få ganska många olika färger. 4-fots koppel inom 1:a manualen bör däremot aldrig användas vid koralspel.

Till en passions- eller begravningspsalm vill man s. a. s. hänga ett sorgflor över orgeltonen. Då inskjutes Okt. 4', och de övriga stämmorna dämpas genom att stänga svällaren. Finns det i 2:a man.

Gedakt 16' samt någon lämplig huvudstämma, Principal, Vox Retusa eller Basetthorn 8', kan en svagare vemodig koralklang lätt erhållas, även om 1:a manualens stämmor icke äro svällbara. De täckta stämmornas betydelse för åstadkommande av en sådan »violett» orgelton torde vara känd.

Nattvardpsalmerna spelas ännu svagare, fast man, med undantag av passionstiden, här icke bör eftersträva några sorgetoner utan tvärtom. I mindre landskyrkor torde det vara tillräckligt med Salic. 8', Rörflöjt 8' och Flåte Oktaviante 4'. Finnes någon svag 8 fots principalstämma, kan denna också användas. 16 fots ton i manualen bör ej förekomma, och pedalspelet ej vara obligatoriskt.

Vid andra tillfällen kan text eller musik föranleda, att man önskar en visserligen fyllig och bärig men dock svag och ljus klang. Man kan då spara lite på de täckta stämmorna och använda något ljusare 4-fots-stämmor, t. ex. Gemshorn eller Salicet. (Ersättning för den sistnämnda kan erhållas genom det nyss rekommenderade 4-fots-kopplet). Festligare klanger kan man få, om till den förstnämnda registreringen lägges Euphon eller Oboe, några 8' och 4-fots stråkar (dock ej gärna Gamba 4' eller Violin 4') samt 2-fots-flöjt. Mera undantagsvis kan man använda fullt verk.

Detta gällde Hæffnerkoralererna. Vissa »rytmiska koraler», t. ex. 1, 53, registreras på samma sätt. En del andra mera folkviseartade, t. ex. 298, 438 och 487, fordra en svagare, mindre massiv och tung, mera luftig registrering. 16-fots-ton i manualen kan gärna undvaras. Till denna grupp skulle man också kunna räkna julmelodierna 60, 61 och 68. Här skulle man även

önska, att harmoniseringen hade varit enklare och mera anpassad efter melodiernas karaktär.

Detta gäller i ännu högre grad om de ålderdomliga koraler, som vi skulle kunna kalla gregorianska melodier, t. ex. 58 a, 132, 303 och 648. Om dessa skola ackompanjeras, bör det vara diskret, med svaga 8' och 4-fots-flöjter samt möjligen någon svag 8-fots-principal.

Sedan 1921 ha vi, som bekant, i de andliga sångerna fått ytterligare en »koral»-typ att räkna med, men beträffande denna skall jag be att få göra som Luther, då han kom till ett bibelord, som han ej förstod: lyfta på hatten och gå vidare. Då man under spelandet av en psalm nyanserar efter texten, bör man komma ihåg, att för starka kontraster mera störa än gagna, varför sparsamhet och försiktighet vid omväxlingen anbefalles.

Då vi nu undersökt våra möjligheter och sett till, att vi äro rustade med några »liturgiska färger», kunna vi göra en liten rundvandring genom kyrkoåret.

Advent är ju en faste- och beredelse-tid för julen. 1 sönd. i Advent har dock kommit att få en festlig prägel, till vilken 53 och Voglers »Hosianna» bidragit. Denna glädjestämning får naturligtvis komma till uttryck även i registreringen. Men på de tre följande adventssöndagarna bör man nog vid orgeln såväl som vid altaret använda den violetta färgen, alltså undvika tutti och annan färgprakt och registrera något asketiskt utan att därför låta musiken få en omotiverat dyster prägel.

Till det traditionella julfirandet hör bl. a. att dra ut alla stämmorna, då 55 skall spelas. Och detta verkar mäktigt och anslående tillsammans med den då fulltoniga sången.

Då 1:a versen förklingat, kan man emellertid skjuta in några stämmor, och fastän julen är den stora glädjens fest, spara lite på trumpeterna och basunerna. »I stilla glans Han träder fram». Det är icke de starka, bländande elektriska lamporna utan de små levande ljuslågorna, som ge oss den där underbara julstämningen. Det är icke stora, pompösa körsaker, vi sjunga vid julen, utan endast sådana små älskliga ting som »Det är en ros utsprungen» och »O sanctissima». Något av denna »stillas glans» bör även vila över orgelspelet, vilket dock ej skall hindra oss att vid psalmverser sådana som 56: 8 eller 69: 3 använda orgelns alla stämmor. På Annandag jul möter oss en helt annan stämning. Då dämpas orgelmusiken och erhåller ett mörkare inslag. Trettondedagen ger oss åter den äkta julstämningen. Det vore skada, om prästerna i sitt nit för missionen i all välmening förstörde denna känsla av högtid på Trettondedagen genom att välja triviala nya missionspsalmer. Predika gärna om missionen och försök att stimulera intresset och offerviljan för densamma, men låt oss få sjunga de gamla psalmerna om stjärnan i Österland; skola missionspsalmer användas, så försök om inte de gamla (54 och 56) duga, dessa som passa så bra till julstämningen! Något av denna milda högtid vilar även över Kyn-delsmässodagen och Marie Bebedelsedag.

På söndagarna mellan Trettondedagen och Fastlagssöndag kan man spara lite på orgelns rikedomar.

Under passionstiden blir det åter den violetta färgen. Då följa vi den gamla seden att endast använda labialstämmorna, och även bland dessa välja vi med urskillning för

att få fram stämningen över denna tid av kyrkoåret.

Påskan är glädjens och jublets tid, och denna feststämning bör dröja kvar även över de följande sön- och helgdagarna före Pingst. Då kan rörverket och korstämmorna låta höra av sig, inte minst på den under denna tid inträffande 2:a Böndagen.

Pingsten är hänryckningens tid, men Pingstdagens psalm-texter och -melodier motivera icke några trumpet- och basunaljud. Vid första påseende kan man tycka, att det inte är mycket av hänryckning i pingstmelodierna, men så småningom upptäcker man deras säregna poesi och skönhet, som är lika stillsam som pingstliljornas. Till dessa psalmer rekommenderas den förstnämnda, svala och högtidliga koral-klangen. Följer man den från rent musikalisk synpunkt sett rätt tvevelaktiga seden att vid spelandet av 134 låta Halleluja få starkare registrering, bör detta ej ske för bryskt, i vilket fall det endast är av ondo.

Under den långa trefaldighetstiden är en rikare färgprakt omotiverad. Undantag utgöra 3:e och ännu mer 4:e Böndagen. På Domsöndagen torde det vara allmän sed att flitigt använda rörstämmorna. Om man till labialstämmorna av 16', 8' och 4-fots-ton andrager en trumpet 8', får man en sträv klang, med något av strängt allvar över sig, som ganska väl passar för Domsöndagen.

II. Mässmusiken.

Det är musiken i 1923 års Missale, det här gäller. Här förutsätter man, att musiken passar till texten samt åtminstone någorlunda till kyrkoåret. Vid registreringen får man bl. a. taga hänsyn till de olika

momentens ställning och betydelse i ritualen samt musikens olika karaktär. Här möter oss tyvärr en alltför brokig färgkarta, och det är svårt att få fram någon enhetlighet ur detta virrvarr. Här kunna vi urskilja både Hæffnerkoraler och ryt-miska koraler, enstämmig gregorianisk sång med orgelackompanjering, gregorianska melodier, arr. för blandad kör, samt nykomponerad musik, mer eller mindre »gregorianskt» stiliserad. Man skulle kunna beklaga, att koralboks-nämnden, som utgivit denna upplaga, var eller ansåg sig vara så bunden av 1897 års mässmusik, detta för sin tid så förtjänstfulla arbete, som vi i många avseenden högt värdera, men vars brister vi icke kunna blunda för. Detta att så fort det gällde församlingssång, skulle de gamla melodierna stivas in i våra moderna taktarter (jämför prästens och församlingens sång i f-moll-salutationen) och erhålla »rytm», som stundom blev ganska osångbar, rent av karrikatyrartad (Halleluja i jultidens och passionstidens Benedicamus), mot detta och mycket annat kunna vi numera ej undgå att ställa oss kritiska. Med tacksamhet må erkännas, att koralboks-nämnden på goda grunder övergav »svarta mässbokens» misslyckade uppteckning av »Agnus Dei Dominicale». Men det finns många andra fall, där man skulle önskat lite revision. Och inledningsantifonierna! I vilken paragraf står det skrivet, att dessa skola avslutas av det *bajerska* Gloria Patri? Detta har stundom anbringats så, att man skulle vilja hålla för örönen, då det utföres. Efter dessa modulationer få vi undersöka, hur mässmusiken skall ackompanjeras.

Först liturgens sång. Med tanke på det ofta betydliga avståndet mel-

lan altaret och orgeln och den här-av förorsakade slitningen, skulle man önska, att liturgen icke ackompanjerades. Både avståndet och ackompanjemanget tyckas emellertid vara något nödvändigt ont, och för att liturg och församling skola få den uppfattningen, att organisten följer med, bör han nog laga, att han är en liten aning före.

I gamla orglar är det ofta svårt att få någon lämplig registrering till altarsången. Finnes Fugara 8', är den självskrivnen, ensam eller tillsammans med Gedakt 8'. I nyare orglar finns det flera möjligheter. Här anses Salicionalen vara tämligen självskrivnen. Är den mycket trångt mensurerad, blir den emellertid för mycket smekande och för lite bärig. Om Flûte Harmonique 8' är svagt intonerad, kan den och Salicionalen tillsammans bli en lämplig klang. I stället för Flûte Harm. kan Rörflöjten andragas. En annan lämplig registrering är Rörflöjt 8' samt en 4-fots-flöjt (Flûte Oktaviant eller Spetsflöjt). Sådana stämmor som Gamba och Violin böra ej användas, ännu mindre Voix Celeste. Pedalen bör undvikas.

De svaga klanger, som här föreslagits till liturgens sång, torde även kunna användas vid ackompanjering av körens gregorianska sång vid matutin, vesper och completorium. Vid dessa gudstjänster kan orgeln emellertid mycket väl undvaras.

Beträffande registrering till församlingens partier i mässmusiken kan som allmän regel sägas, att den skall vara svagare och mindre massiv än korallernas, dels på grund av musikens karaktär, dels emedan församlingens hörbara deltagande i dessa stycken icke är så allmänt.

Detta torde icke minst gälla de inledande växelsångerna. Dessa, så-

väl som de övriga styckena, kunna dock ge anledning till många skiftningar i klangfärgen. Jag vill blott som ett ex. påpeka skillnaden mellan Otto Olssons och John Moréns antifonier. De förra, som utmärkas av enkelhet och frånvaro av alla onödiga utsmyckningar, leda tanken hän till våra psalmmelodier och kunna lämpligen registreras på samma sätt som dessa. Moréns äro däremot mera arkaiserande, stundom rikt försedda med melismer. Här fordras en svagare, mera ålderdomlig och mystisk orgelton. Borduna 16' blir här för klumpig.

Denna värdefulla stämman bör även undvikas i Kyrie. Detta spelas för övrigt svagt och »violett».

Till Laudamus andragas några starkare och ljusare 8' och 4-fotsstämmor. N:r 25 kan spelas med fullt labialverk. — Kunna vi hoppas på att få vårt nuvarande svaga och bristfälliga Laudamus ersatt med ett bättre? Detta är ett sorgligt och varnande exempel på, hur det kan gå, när man först fastställer texten och därefter ger en kommitté i uppdrag att anskaffa musik antingen genom att skarva ihop gammal eller komponera ny. (Se företalet till Sv. Mässan!). Blevet det gamla Laudamus lyckligt restaurerat, vore vi tacksamma för att även få sjunga det under hela »tredje serien». Vi ha ändock mer än tillräcklig användning för Gloria-versen 24: 1. — Med tanke på att man ej bör spela festligare i vardagslag än på högtidsdagar, skulle man kunna framkasta den åsikten, att 24: 1 ej bör spelas starkare än Laudamus. Emellertid torde det vara allmän sed att, utom under passionstiden, spela denna vers med kraftig, färgrik registrering, och det bör nog inte klandras, att man på detta sätt försöker få lite mera glädje i den något utslitna

psalmversen. Dock varnas för tutti-spel!

Den för högtidsdagar avsedda, tämligen omständiga och ohögtidliga salutationen n:r 36 torde kunna spelas med svag koralregistrering. Till f-moll-salutationen passar Kyrie-registreringen. Till n:r 39 en något ljusare klang.

Om liturgen utan ackompanjering mang mässar kollektbönen, bör församlingens Amen även sjungas utan orgel. Detta enkla Amen bör spelas svagt, var det än förekommer.

Till nattvardsmässans inledning under passionstiden föreslås svaga, täckta 16', 8' och 4-fots-stämmor, Flüte Harm. och Princ. 8' (ej stark). Samma stämmor användas vid Litanian och Begravningsmässan. Passionstidens Sanctus och Agnus Dei spelas svagare och ljusare med utslutande av 16-fots-tonen.

Nattvardsmässan under de övriga tiderna erhåller en ljus, dock ej för stark klang, uttryckande stilla glädje. Agnus Dei spelas något mera dämpat än Sanctus. Beträffande denna underbara lovsång vore det väl mödan värt att flytta den till sin ursprungliga, riktiga plats, d. v. s. återförena den med Prefationen. Den kommer onekligen mycket omotiverat efter Fader Vår. Och så en sak till. Organisterna lägga sig noggrann vinning om att dämpa orgeln vid »Giv salighet av höjden». Denna nyansering verkar endast störande, och i Sanctus-melodierna finns intet som motiverar denna åtgärd utan tvärtom. Se på jultidens Sanctus! Kommer man icke här att tänka på den ursprungliga ordalydelsen: »Hosianna i höjden!». Så borde vi väl än en gång kunna få sjunga i våra kyrkor!

Till Benedicamus pocka trumpet- och koralstämmorna på att få vara med, åtminstone under Halleluja.

Trefaldighetstidens melodi kan gärna få ståta med denna färgprakt, om det blott ej blir för starkt, passionstidens däremot icke, och beträffande de två andra melodierna må blott uttalas en stilla undran angående lämpligheten av alltför stark orgel.

Sådana utbrott av sångarglädje som att efter Välsignelsen stämma upp trefaldiga Amen n:r 76 b med röstens och orgelns alla resurser börja lyckligtvis bli sällsynta. Den åsikten, att lagom är bäst, håller nog på att arbeta sig fram.

III. *Preludier och interludier.*

Först må påpekas vikten av att icke vara sig själv nog utan att stundom använda eller åtminstone studera »det tryckta ordet». De »fria improvisationerna» bli så lätt endast lite variationer av ett och samma preludium, och innan man vet ordet av, kommer man in och förblir i gamla hjulspår.

I landskyrkorna påträffa vi ofta en preludiestil, som vi kalla »den bondgranna». Den utmärkes av mycken melodisk ljuvlighet, gärna framhävd genom solostämmor, till ett synnerligen torftigt harmoniskt underlag.

Ha vi haft tillfälle till besök i olika stadskyrkor, så ha vi kanske lärt oss känna igen en annan preludiestil, mera kultiverad och elegant än den förra men även den mycket ytlig och okyrklig. Vi kunna ge den namnet »den salongsgranna», och den kännetecknas framför allt av mycken grannlåt i harmoniseringen. Söta nonackord, ymnig kromatik, Voix Celeste och 16-fots-koppel höra till utstyrseln.

Något gemensamt för dessa båda »stilar» är, att pedalen aldrig har paus. För mycket nit med pedalspelet torde vara en åkomma, som

allmänt besväras organisterna, även sådana som beflita sig om att utföra goda och kyrkligt värddiga preludier. De tänka inte på, hur onödigt och olämpligt det är att alltid fördubbla basstämman 2—3 oktaver neråt samt hur tröttsamt och enerverande det särskilt i landskyrkorna kan bli att höra den i regel för starka och stundom även bristfälliga Subbasen.

Ett missriktat nit är även att göra preludierna för långa. Förspelet till ingångspsalmen kan gärna vara lite utförligt och konstnärligt gestaltat. Finge vi fasta introituspsalmer, skulle det nog så småningom växa upp en hel litteratur med ingångspreludier till de olika sön- och helgdagarna. Detta skulle utan tvivel vara välkommet. De övriga preludierna, bland vilka även räknas modulationerna till offertorie- och slutpsalmerna, böra vara helt korta och inte göra mycket väsen av sig. Till predikstolsversen preludieras i regel litet grundligare. Detta är lämpligt, endast om kyrkfolket är någorlunda förstående. För knappt en mansålder sedan hände det, att organisten tillfrågades, »vad han gjorde för något, då han satt där så länge, innan han började psalmen, om han stämde orgeln!» Och vid ett klockareval kom det i dagen, att en av kandidaterna var en mycket duktig karl, som »inte behövde sitta och treva så länge, innan han kunde börja psalmen!» Okunnighetens mörker har väl skingrats något sedan dess, men att man skulle kunna sitta och försjunka i stilla meditation under ett preludium, så långt har man ännu inte nått, åtminstone på en del ställen. Tvärtom kan man förmärka en viss otålighet, då psalmen är uppslagen, samt att en och annan begagnar sig av sysslösheten till att prata lite med grannen. Under sådana förhållanden

böra preludierna naturligtvis göras så korta som möjligt.

Till ingångspreludiet kan man använda en kraftig registrering, om dagens och psalmens karaktär motivera detta. F. ö. böra preludierna spelas svagt. Undantag kan förekomma, t. ex. till gradualpsalmerna 124 och 496 samt till slutpsalmen, om denna har karaktär av lovsång.

Mera undantagsvis kan man framhäva koralmotivet genom någon solostämna, Gamba, Euphon eller Flûte Harmonique. I allmänhet bör man vara försiktig med solostämmorna liksom med stråkarerna och 16-fots-kopplet. Är man nog lycklig att äga Voix Celeste, denna lilla effektfulla stämna, vilken anses som ett osvikligt botemedel mot indisposition vid preludering, bör man ändå försöka motstå frestelsen att använda den alltid.

Om man under nattvardsutdelningen spelar interludier, bör man ställa fordringarna på dessa mycket högt samt ej använda dem flitigare, än att det även blir utrymme för tystnad. Vid jämförelse mellan de tre sakerna: distributionspsalm, interludium och tystnad, skall man kanske finna, att tystnaden är det högtidligaste.

Interludierna böra spelas mycket diskret och med svagast möjliga registrering: antingen Salicional eller Dolce, Voix Celeste + Eolin eller möjligen något svagt Gemshorn eller dyl. Stäng svällaren och låt den vara stängd hela tiden! Undvik pedalen eller koppla 2:a manualen på densamma och skjut in pedalstämmorna!

Ehuru interludierna icke få åsyfta att draga uppmärksamheten till sig, är det ingalunda oviktigt med deras beskaffenhet. Banala och sliskiga mellanspel kunna i hög grad profanera nattvardsgudstjänsten.

Ädla och upphöjda toner böra eftersträvas.

Till interludier skulle kunna användas en del äldre eller i gammal stil skrivna körsättningar. Ur Hymnarium har jag antecknat n:r 107, 114, 133, 140, 170, 201, 237, 246, 271 samt ur Musica Sacra n:r 1, 77, 78, 85, 89, 91, 155, 173 och 175, som enligt min mening kunde vara lämpliga att spela under nattvardsgången. I så fall bör man naturligtvis inte alltid »slå om» tonerna, inte ens i sopranstämman. Några av de mest stillsamma av Bachs koralförspel kunna även ifrågakomma. (Ed. Peters band V n:r 7, band VII n:r 40 a). I 1:a bandet av det stora samlingsverket Otto Gauss: »Orgelkompositionen aus alter und neuer Zeit» finnes en del gamla enkla saker av sådan karaktär, att de kunna anbefallas till användning, t. ex. n:r 7, 21, 24, 28, 31, 37, 65, 98 och 99. De stycken, som användas, böra naturligtvis gå i distributionspsalmens egen eller närbesläktad tonart samt utföras sempre pp och i långsamt eller åtminstone något dröjande tempo. Anses det olämpligt att använda ovannämnda saker till mellanspel, bör ett studium av dem dock vara till hjälp för ernående av en värdig interludiestil.

Den, som tilläventyrs har haft fålamod att läsa igenom dessa vidlyftiga utläggningar, skall måhända utbrista: »Det var en långrandig predikan, och syftmålet var endast att ställa upp ett asketiskt ideal! Man skall tåga, spara, vara försiktig, rata stråkstämmorna och knappt våga använda rörverket! Men orgeln, detta dyrbara instrument med de många möjligheterna, är det inte ett pund, som man bör ockra med?»

Jo, förvisso! Under våra undersökningar ha vi ju kommit underfund med, att det finns användning för många orgelfärger vid gudstjänsten, men att de icke böra missbrukas eller användas blott för sin egen skull; jag skall nu till sist blott tillägga, att både dessa och andra, mot vilka jag uttalat betänkligheter, skulle kunna komma till den rikaste användning, om vi flitigare än hittills anordnade musikstunder och härvid framförde klassiska och moderna orgelkompositioner, som dock skulle vara kyrkan värdiga. På så sätt skulle orgeln få ytterligare en stor uppgift att fylla. Men även här gällde det ju att minnas och tillämpa den gamla sanningen: *registringen får icke bli mål utan endast medel.*

Albert Runbäck.

Kyrkomusikaliskt från Köpenhamn.

Denna artikel gör ingalunda anspråk på att uttömmande behandla det rikt pulserande kyrkomusikaliska livet i Danmarks huvudstad. Här följa endast några anteckningar om detsamma, gjorda under ett kort uppehåll i Köpenhamn. De meddelas utan alla anspråk men i den förhoppningen, att en presentation av några av de i kyrkomusi-

kens tjänst i vårt broderland arbetande sällskapen skall påräkna intresse bland denna Tidskrifts läsare, och i förhoppning om att förbindelserna mellan Sverige och Danmark också inom vårt område måtte bli allt livligare.

En erinran torde först böra göras. Enligt den för Köpenhamn gällande »Löningsloven» skall av